

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

توسعه حرفه‌ای معلمان

مؤلف:

دکتر اشرف میر جدوی

استادیار دانشگاه فرهنگیان

سرشناسه	میرحیدری، اشرف، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پندآور	توسعه حرفه‌ای معلمان/ اشرف میرحیدری؛ [برای] دانشگاه فرهنگیان.
مشخصات نشر	اصفهان: جهاد دانشگاهی، واحد اصفهان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۶۲ ص: مصور، جدول.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۱۸-۱۵۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	معلمان -- اثر بخشی
موضوع	Teacher effectiveness
موضوع	حرفه تدریس
موضوع	Teaching -- Practice
موضوع	تدریس اثربخش
موضوع	Effective teaching
موضوع	تحقیق عملی
موضوع	Action research
موضوع	درس پژوهی
موضوع	Lessen study*
شناسه افزه	دانشگاه فرهنگیان
شناسه افزه	جهاد دانشگاهی، واحد اصفهان
شناسه افزه	Isfahan Branch/Jahad Daneshgahi
رده بندی کنگره	۳۷۹.۰۹۷
رده بندی دیویی	۱۰۲/۰۰۱
شماره کتابشناسی ملی	۳۷۹.۰۹۷

انتشار: جهاد دانشگاهی واحد اصفهان
 تهران - میدان آزادی، جنب درب شمالی دانشگاه اصفهان
 تلفن: ۰۲۱-۳۶۶۸۰۰۶۲
www.jaha-bookshop.ir

نام کتاب: توسعه حرفه‌ای معلمان
 تألیف: دکتر اشرف میرحیدری
 نوبت چاپ: اول
 تاریخ نشر: ۱۳۹۶
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 تعداد صفحات: ۱۶۲ صفحه
 طراح جلد و صفحه آرا: محمد نریمانی
 ناظر فنی: علیرضا جنت
 مدیر تولید: محمد نیکزاد
 قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

مراکز پخش:

اصفهان:

- (۱) انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان ۰۳۱-۰۳۶۶۸۰۰۶۲
- (۲) علم گستر سپاهان ۰۳۱-۳۲۲۱۹۹۹۷
- (۳) کتاب کیمیا- میدان شهدا- خیابان کاوه ۰۳۱-۳۴۴۸۰۲۸۵
- (۱) انتشارات جهاد دانشگاهی (دفتر مرکزی) ۰۲۱-۶۶۴۸۷۶۲۶
- (۲) کتابیون: ۰۲۱-۶۶۵۶۶۵۰۹-۱۸
- (۳) دانشیون: ۰۲۱-۶۶۴۰۰۷۲۳۰

تهران:

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر، پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	فصل ۱: معلمان و توسعه حرفه‌ای
۱۳	بخش اول: مدارس به عنوان سازمان‌های یادگیرنده
۱۴	مکانیسم‌های یادگیری سازمانی
۱۵	سطوح یادگیری
۱۹	رشد حرفه‌ای معلم در سازمان یادگیرنده
۲۰	معلمان و توسعه حرفه‌ای
۲۲	مفهوم توسعه حرفه‌ای
۲۴	مولفه‌های توسعه حرفه‌ای
۲۶	مدل‌های توسعه حرفه‌ای معلمان در دنیا
۲۹	بخش دوم: مفهوم و ویژگی‌های معلم پژوهنده
۳۰	معیارها و شرایط پژوهش‌گری معلمان
۳۱	مفهوم پژوهش در عمل
۳۲	پژوهش در عمل از نگاه اندیشه‌گران
۳۴	جایگاه پژوهش در عمل
۳۶	گستره پژوهش در عمل
۳۶	ویژگی‌های پژوهش در عمل

فصل ۲: اقدام پژوهی

۳۹	اقدام پژوهی
۳۹	تعریف اقدام پژوهی
۴۰	ویژگی‌های اقدام پژوهی
۴۱	زمینه‌های اجرای اقدام پژوهی

۴۲	جایگاه اقدام پژوهی در بین انواع پژوهش‌ها.....
۴۳	سرفصل‌های یک گزارش علمی اقدام پژوهی.....
۴۴	فرایند اقدام پژوهی.....
۴۵	مراحل انجام یک طرح اقدام پژوهی.....
۵۶	الگوی چارچوب هشت مرحله‌ای سل.....
۵۸	الگوی فرایند پویای اقدام پژوهی.....
۵۹	مراحل اقدام پژوهی از دیدگاه کلهان.....

فصل ۳: روایت پژوهی..... ۶۳

۶۳	تعریف روایت و پژوهش روایی.....
۶۴	چه موقع از پژوهش روایی استفاده می‌کنیم؟.....
۶۵	پژوهش روایی.....
۶۶	ویژگی‌های کلیدی پژوهش روایی.....
۶۶	پیش‌فرض‌های اساسی پژوهش روایی.....
۶۷	نقش محقق در پژوهش روایی.....
۶۷	نقش مشارکت کنندگان در پژوهش روایی.....
۶۷	روش‌شناسی پژوهش روایی.....
۶۸	راه‌های گردآوری داده‌ها.....
۶۹	نمونه‌گیری.....
۶۹	تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۷۱	نوشتن روایت.....
۷۴	کیفیت (روایی و پایایی).....
۷۴	تحلیل ساختاری روایت‌ها.....
۷۵	مخاطرات پژوهش روایی.....

فصل ۴: درس پژوهی..... ۷۷

۷۷	درس پژوهی.....
۷۸	فواید درس پژوهی برای معلمان.....
۷۸	پیشینه‌ی درس پژوهی.....
۸۰	آماده‌سازی و تدوین برنامه درس پژوهی.....
۸۱	ایجاد آمادگی اجرای فعالیت درس پژوهی.....
۱۱۰	اشاعه گزارش درس پژوهی.....
۱۱۲	نحوه‌ی تدوین گزارش نهایی در درس پژوهی.....

۱۳۱	فصل ۵: تجربه نگاری و گزارش نویسی
۱۲۱	تجربه نگاری چیست؟
۱۲۵	گزارش نویسی
۱۴۹	منابع و مآخذ

مقدمه

امروزه همه‌ی مثال، به حرفه‌ای و تخصصی شدن می‌روند. معلمی نیز افزون بر هنر بودن، مستلزم مهارت داشتن در حرفه‌ی خود است. ضرورت دارد معلمان برای به‌سازی حرفه‌ی خود، از مهارت‌های پژوهش، دست‌کم پژوهش در سطح کلاس و مدرسه برخوردار باشند. داوری‌های معلمان اگر مبتنی بر یافته‌های پژوهشی برخاسته از کلاس درس و محیط مدرسه نباشد، از اعتبار بالایی برخوردار نخواهد شد. اگر بپذیریم که مدرسه کانون تحولات تربیتی است، این کانون بدون بهره‌مند شدن از پژوهش میدانی در خود مدرسه و کلاس‌های درس آن، نمی‌تواند مبنای تحول باشد. محیط‌های آموزشی کلاس و مدرسه ماهیت و وضعیت یکسانی ندارند، در نتیجه نیاز به تعدیل و تفسیر و هم‌ساز کردن در محیط‌های مدرسه همیشه وجود خواهد داشت، برای تغییر و تفسیر نیز گریزی از پژوهش نیست.

پژوهندگی، معلمان را به آزادی و استقلال رأی رهنمون می‌سازد. وقتی معلم دست به پژوهش زد، خود را از قیودات القا شده از سوی دیگران رها می‌سازد. از صورت کارگزار صرف بودن و مطیع اوامر بالادستی‌ها شدن خارج می‌شوند و خود، به عنوان داور حرفه‌ای آموزش، آزادانه و اندیشمندانه تصمیم گرفته و عمل می‌کند. با پژوهش‌گر شدن معلمان، فاصله‌ی نظر و عمل که همواره مورد انتقاد اکثر صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران است از میان می‌رود. میان نظرات علمی و دانشگاهی و فعالیت‌های کلاس درس پیوند حاصل می‌شود. معلمان بالنده شده رشد می‌یابند و خودباوری در آنان تقویت می‌شود. معلمان پژوهشگر می‌دانند که اندیشه‌ها و توصیه‌های دیگران زمانی مفید است که با داوری‌های حرفه‌ای و تجربه‌های اندیشیده و سنجیده‌ی آنان هم‌سو باشند.

معلم پژوهش گر چون بر اساس یافته‌های پژوهشی خود و همکارانش در مدرسه به تدریس و آموزش می‌پردازد، داوری‌هایش دارای ارزش است. می‌توان از این داوری‌ها به عنوان اصول آموزش و پرورش بهره گرفت. یعنی آموزش را مبتنی بر آن گفته‌ها استوار ساخت. پژوهنده شدن معلمان سبب رشد پرسش‌گری در محیط مدرسه و کلاس می‌شود. اگر آموزش مبتنی بر پژوهش باشد، به ناچار بافت مدرسه سراسر بر مبنای پرسش‌ها و پاسخ‌ها شکل می‌گیرد. در نتیجه ضمن بالنده شدن خود معلمان، دانش آموزان نیز روحیه‌ی پژوهش‌گری و پرسش‌گری پیدا می‌کنند. محک تمام ارزش‌ها و نظرات و عمل‌ها پژوهش می‌شود. در چنین فرایندی در کلاس و مدرسه، قطعیت و مطلق جای خود را به نسبیّت و خردورزی می‌دهد.

هیچ چیز از بشر برای معلم و شاگرد قطعی و یقینی نخواهد بود و تفکر و عمل در حوزه علوم و فنون، نقش محوری خواهد داشت که در هر محل و منطقه به صورتهای گوناگون مطرح می‌شود. اگر معلم بتواند پژوهش‌گر در نظر گرفته شود اندیشه‌ی وی بر عملش پیشی خواهد گرفت. به این معنی که معلم به مدد اندیشه‌های مطرح شده در زمینه‌های آموزش برای حل مسایل مطرح شده در کلاس درس و مدرسه تلاش می‌کند. در این رویکرد، اندیشه تربیتی از پیش فراهم آمده است و معلم به یاری آنرا به فراخ حل مسایل عملی کلاس درس و مدرسه می‌رود و برخی از جوانب تدریس را تغییر می‌دهد و راه نو در پیش می‌گیرد. در این رویکرد فهم و نظر مقدم بر عمل آموزشی است. معلم می‌کوشد تا راه پژوهش برخی جوانب تدریس و فعالیت آموزشی را تغییر دهد. در این فرایند معلم بر چگونگی پیشرفت کار و اثر بخشی آن نظارت می‌کند و از راه ارزیابی این اثر بخشی، فهم نخستین خود را از مسئله تغییر می‌دهد.

در این میان نقش پژوهش‌های معلم محور در آماده سازی مدرسان و معلمان هر روز بیش از پیش آشکار می‌شود. این دسته از پژوهش‌ها مهمترین عامل برای نیل به دانش‌دانی و آگاهی در درون مدرسه به شمار می‌آیند. به عبارتی فصل مشترک و بستر فعالیت‌های مدارس برای نیل به اثر بخشی عملاً با نهادهای سازی پژوهش‌های معلم محور محقق می‌شود. پژوهش‌های معلم محور قادرند فضای مساعد را برای انجام اثر بخش فعالیت‌های یاددهی-یادگیری در مدارس مهیا سازند.

کتاب حاضر با همین هدف و با این باور که راهبران اصلی نظام‌های آموزشی معلمان بوده و هستند تلاش دارد تا در جهت رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان قدم برداشته و در فصول و

بخش‌های گوناگون خود بتواند راهنمای عملی آنان باشد. مطالعه کتاب حاضر به کلیه معلمان و دانشجو معلمان عزیز که نیازمند مهارت، هوشمندی و ژرف اندیشی در اداره کلاس می‌باشند توصیه می‌گردد و امید آن می‌رود که کلیه خوانندگان محترم با نظرات پیشنهادی خود نویسنده را در جهت رفع اشکالات و نواقص در چاپ‌های بعدی یاری رسانند.

Smirheidary@gmail.com

تابستان ۱۳۹۶

www.ketab.ir